

Relació entre les competències acadèmiques i les professionals en el perfil de dissenyador/a gràfic/a

Lluc Massaguer, EINA Centre Universitari de Disseny i Art de Barcelona (UAB)*.
mmassaguer@eina.cat

RESUM

Estudi de cas a EINA Centre Universitari de Disseny i Art de Barcelona que es formalitza en la construcció d'un sistema de diagnosi que identifiqui el nivell d'ajustament entre les competències acadèmiques impartides en el centre universitari i les competències professionals requerides en l'àmbit professional del disseny gràfic. Vol ser una eina que ajudi a conèixer les demandes de l'àmbit professional del sector, així com a actualitzar les competències del Grau de Disseny.

Paraules clau:

Competències acadèmiques; competències professionals; grau; disseny gràfic

The relation between academic and professional competences in the graphic designer profile

Abstract:

Case study EINA Centre Universitari de Disseny i Art, that is formalized on the construction of a system of diagnosis that identifies the level of adjustment between the implemented academic competences of the University and the required professional competences, in demand within the graphic design sector. The research is intended as an efficient tool for clarification on the professional sector's specifications and a guide to the updating of the competences taught in the degree in design.

Keywords:

Academic competences; professional competences; degree; graphic design

Introducció

La present recerca se situa en l'àmbit dels estudis inicials universitaris de Grau en Disseny, concretament en la menció de Disseny Gràfic, en el marc d'un estudi de cas, a EINA Centre Universitari de Disseny i Art de Barcelona (a partir d'ara EINA), adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona.

El moment en què es planteja aquest estudi és un aspecte a tenir en compte per a entendre'n la seva idoneïtat. El procés d'entrada d'Espanya a l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) ha empès les institucions educatives universitàries a efectuar canvis en la seva organització, la visió de l'educació i el plantejament dels currículums, entre d'altres. A aquest element, s'hi suma el context actual, que fa conviure la població entre un profund canvi a nivell social i econòmic que està afectant el tipus d'estructura laboral, i per extensió, a la incertesa laboral dels graduats. Un interessant context, doncs, on focalitzar l'atenció.

El curs 2012-13 fou el primer en què a Espanya es van titular estudiants de Grau en Disseny, així que pot ser positiu fer una valoració del nivell de competències adquirides pels graduats a l'hora d'entrar a l'àmbit laboral.

En aquest marc i des de la perspectiva que la recerca es planteja, el problema d'investigació rau en la correspondència entre les competències en les que es basa el Pla d'Estudis en l'àmbit formatiu i la demanda que en fa la professió. La transferència entre l'àmbit acadèmic i el professional, però també el seu camí de tornada, és el punt clau en què se centra la investigació.

L'entorn de crisi econòmica i social en el qual es troba actualment el país, i ja des de fa uns anys, amb els canvis en els perfils professionals, d'empresa i de contacte entre ells, empeny a traçar línies i fer valoracions del que s'ha fet fins ara i el que presenta el futur, tant en l'àmbit acadèmic com en el professional.

La construcció d'una eina per a diagnosticar el grau d'ajustament entre les competències del Grau en Disseny, amb l'adscripció dels estudis superiors a l'EEES, i les necessitats de l'àmbit professional del sector pretén arribar a poder actualitzar, de manera periòdica, les competències al perfil acadèmic i, fins i tot, proposar noves vies professionals dins el sector. Unes i altres es retroalimentaran. Les competències acadèmiques poden ajudar a innovar en les competències demandades des de l'àmbit professional i a l'inrevés.

És bàsic en tot aquest procés poder definir, des d'un inici, el perfil competencial del/la dissenyador/a gràfic/a actual i predir com canviarà en un futur proper. Aquesta predicció permetrà, en futures fases

de la recerca, valorar la proposta de canvis en la formació universitària.

Objecte d'estudi

Els objectius principals de la recerca són dos. Per una banda, determinar el grau d'ajustament de les competències adquirides durant la formació i aquelles que pertanyen a l'exercici professional per tal de millorar l'encaix que el graduat troba entre les seves competències a nivell acadèmic i les que haurà d'exercir a nivell professional. Per altra banda, realitzar una proposta de renovació de les activitats formatives –principalment curriculars– tenint en compte les competències i perfils propis dels nous escenaris professionals que presenta l'àmbit del Disseny Gràfic, amb l'objectiu final d'una millora social. D'aquesta manera, es cerca plantejar propostes d'actualització del perfil competencial (competències transversals i competències específiques) per a poder redissenyar certs aspectes del currículum (resultats d'aprenentatge, continguts, estratègies, recursos, sistemes d'avaluació, etc) dins el Pla d'Estudis del Grau de Disseny del centre en el que es basa l'estudi de cas proposat.

Es pretén que la direcció de mirada final no sigui adequacionista, variant la formació rebuda a la tasca laboral exercida pels graduats, sinó que la recerca parteixi d'una primera anàlisi tant de l'àmbit formatiu com del professional del disseny per, des de la universitat, en un darrer pas d'aquesta investigació, poder fer modificacions en els seus plans d'estudis amb l'objectiu principal d'enriquir la societat, aportant solucions a espais no resoltos en la professió.

La intenció en la creació d'aquest sistema de diagnòstic és que, un cop confeccionat, pugui ser transferible a d'altres centres on es pugui aplicar de manera periòdica. En el mateix moment en què s'està construint aquesta eina, s'està aplicant, fet que aportarà les primeres dades de l'estat actual d'encaix entre les competències acadèmiques i les professionals en base a l'estudi de cas proposat.

Competències

El terme *competència*, en el camp de l'educació i les ciències socials, és un concepte aglutinant i complex, que ha estat entès en la literatura amb diferents matisos, fet que sovint obliga a haver de concretar-ne el seu significat per tal d'acotar en quina de les seves versions s'acull l'estudi. Totes les definicions comparteixen la complexitat de les competències com a constructe, però n'emfatitzen diferents matisos.

Des de la present recerca no es farà referència a una competència en particular, sinó a "les com-

petències” com a constructe, destacant el seu caràcter dinàmic, holístic i situacional (García San Pedro, 2010). Es vol defugir de la competència tal i com l’entendem des de l’entrada dels estudis de Grau a l’EEES, on es parla de capacitats que es requereixen per a rendiments esperats, amb l’objectiu d’obtenció de nivells de resultats superiors, o relacionats amb la contribució de guanys de productivitat, dins una acció eficaç, on prenen un caire clarament professionalitzador i on el titulat universitari està destinat a ocupar un lloc al mercat laboral amb una especialització professional, on s’ha de desenvolupar de manera competent (Armengol, Castro, Jariot, Massot, Sala, 2011). Des d’aquest estudi l’entendrem com a conjunt de coneixements, procediments i actituds que es complementen entre si i que capaciten per a actuar amb eficàcia en les diferents situacions professionals, aportant un “saber” (coneixements), un “saber fer” (destreses) i un “saber estar” (actituds) i “saber ser” en cada situació i context. Aquesta competència s’avaluarà a través de l’execució, definició que encaixa amb la versió que en fa l’AQU (Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya), on es parla de “capacitat que integra tres dimensions: ser, saber fer i saber estar”, tres dimensions o components que, per a garantir l’èxit, s’han de mobilitzar i articular conjuntament en qualsevol execució acadèmica o professional (AQU, 2009).

L’enfoc que es dóna al present estudi és l’acceptació i convenciment que la naturalesa de les competències pot permetre conèixer i entendre els fonaments en què es basa el perfil professional d’una ocupació, o el perfil d’una titulació universitària. La definició d’un perfil de competències per a una titulació es veu lligat a la realitat en la qual es troba, al context socioeconòmic-laboral, al tipus de coneixement que suposa i als valors que engendra aquesta relació, és per aquest fet que es valoraran tots aquests aspectes com a part important del seu exercici.

Perfil del/la dissenyador/a gràfic/a

Si mirem endavant, també en l’àmbit del disseny, podem concretar que estem en un moment d’intens canvi, provocat principalment per alteracions socials i econòmiques, i és per aquest motiu que es fa difícil plantejar cap a on va el món professional del sector. Sabem que està canviant el centre de gravetat i que és un canvi de sentit comú que afecta tota la societat i que, per tant, ens trobem en un moment de conversa permanent entre agents. Ens hem de fixar, per exemple, en la importància de les xarxes als grups de treball. Els treballadors ja no són persones individuals, sinó persones en

xarxa (Creus, 2014). La connexió entre treballadors és la clau per a entendre el funcionament del que podríem dir és el nou paradigma professional del sector. Si afegim que ens trobem en un món que l’està construint gent jove, gent connectada, amb molta capacitat, ens podem adonar que, moltes vegades, les organitzacions que s’estanquen són aquelles que segueixen parlant de la mateixa manera que fa uns anys. Sovint les institucions, i entre elles també els centres educatius, parlen per a una gent que va ser, però que ja no és.

Com expressa Daniel Wolkowicz (Citat per Del Vecchio, 2014), definir el Disseny Gràfic és en si mateix un contrasentit, perquè la disciplina s’està redefinint permanentment. A la llum de les relacions transdisciplinars, audiovisuals, interactives que el disseny ha incorregut en els últims quinze, vint anys, no podem proposar una definició tancada del disseny perquè l’única definició vàlida es construirà amb allò que el disseny farà en un futur, i tot i així segueix sent una resposta incerta. Tot el que podem pensar que és el disseny avui mutarà en els propers anys, així que la responsabilitat rau en treballar sobre les incerteses que els mitjans proposen, els encreuaments entre innovació, tecnologia, art i disseny, que seran, en definitiva, els que donaran un panorama del què succeirà dins la professió, així com en el seu entorn.

La concreció de competències que ha de tenir un dissenyador actualment i haurà de tenir en un futur és un tema que està en boca d’investigadors i professionals de l’àmbit, possiblement a causa dels canvis en el context socioeconòmic que viu actualment el nostre país.

Del Vecchio (op.cit.) parla de la importància de l’emprenedoria i gestió que van guanyant importància respecte a d’altres competències, com a aspectes complementaris al talent creatiu. Sovint, el dissenyador gràfic es converteix en emprenedor/a per necessitat. No troba feina a estudis de disseny o a departaments de disseny dins d’empreses, per una sobreoferta de professionals de l’àmbit i, com que la logística que necessita per a treballar com a *freelance* és relativament poc costosa, es llença a entrar dins el món dels autònoms. Per a una visió ideal el dissenyador no entra en la categoria d’empleat o treballador per compte aliè, sinó que, segons Belluccia (2007), implícitament els estudiants universitaris són formats, en molts casos, en el model d’individu lliure i sense lligadures. El problema es troba, doncs, quan el graduat en disseny gràfic fa el moviment professional com a *freelance* sense cap tipus de preparació per iniciar la seva activitat i es veu en la situació d’afrontar un món per al qual no està preparat ni, de vegades, tan sols interessat.

En l'àmbit socioeconòmic, segons Jorge Frascara, entrevistat per Del Vecchio (op.cit.), i també segons les respostes dels experts consultats en la present recerca, cal un disseny més orientat a les necessitats i al benestar de la gent, que reconegui la diversitat d'usuaris, amb textos i continguts i que així contribueixi a la creació d'una societat més transparent, més ordenada i més justa. Podríem alertar, en aquest sentit, que el fet que la indústria pugui demostrar la validesa econòmica i social del disseny pot significar un difícil equilibri entre el desenvolupament personal, la capacitació creativa i la visió per als negocis dins l'àmbit acadèmic. Aquest encaix s'haurà de veure un cop la recerca estigui més avançada.

La sensibilitat per a la cura del medi ambient és present, també, en la categorització de perfils de dissenyadors que fa Lyon (2012). El dissenyador va més enllà de crear coses boniques i prou, essent important el control de l'impacte sobre la societat i el medi ambient en el procés de producció i el de consum.

Quant a mètode de treball, Lyon (op. cit.) atribueix al dissenyador la consciència de problema, d'aplicar la seva capacitat de classificar, ordenar i relacionar la informació, un enfocament metòdic que és tan important com la creativitat o la imaginació. En aquesta mateixa línia, Belluccia (op. cit) alerta que amb el discurs "el què importa és la idea" se sol sacrificar, per exemple, un aspecte tan important com la llegibilitat, perdent-se, moltes vegades, el missatge. Jorge La Ferla (Gabriele, 2013) segueix la mateixa línia destacant que el disseny implica anàlisi, pensament, projecció i concreció.

Lyon (op. cit.) recull en diverses entrevistes que la capacitat d'escriure (allò visual i allò verbal) és un dels punts problemàtics dins el disseny, verbalitzant que "Els nostres estudiants no són gaire bons escrivint, hi ha una gran proporció de dislèxics". Aquest no n'és l'únic factor, però en pot ser un d'important. Una gran proporció d'estudiants d'art i disseny tenen dificultats d'expressió, parlant i en la construcció dels seus treballs escrits. De fet, no només es detecta en el estudiants de disseny, sinó també en acadèmics i docents de l'àmbit. L'experiència pròpia com a docent així ho reafirma.

Totes aquestes aproximacions al perfil de dissenyador gràfic, entre moltes d'altres consultades, han ajudat a donar forma al sistema de diagnòsi que s'està construint.

Metodologia

Per tal d'anticipar-se i preveure allò que pot passar en un futur, el procés de construcció i validació instrumental ha seguit bàsicament el mètode Delphi

(Landeta, 1999), amb dues rondes d'aplicació successives, la segona d'elles amb una ampliació de la mostra, que ha permès concretar el conjunt de variables i indicadors que construeixen l'eina de diagnòsi que esdevindrà el resultat de la recerca. El procés de construcció i validació instrumental ha resultat en dos qüestionaris en format de llista de verificació, amb sistema d'escala numèriques de valors entre 1 i 4, entenent 1 com a gens important i 4 com a molt important.

S'ha escollit optar pel mètode Delphi, en la part central de la recerca, per la seva capacitat de predicció i perquè elimina la influència que pot tenir la interacció personal dels agents informadors, permetent, així, integrar de manera sistemàtica les opinions dels experts. En una darrera etapa, però, es triangularà metodològicament recorrent a un *focus grup* per a generar una conducta proactiva entre els agents, que podran reaccionar de manera grupal davant els resultats obtinguts en les dues rondes Delphi previes.

Tant els 19 experts en la primera ronda com els 64 de la segona ronda Delphi s'han escollit basant-se en el seu coeficient d'expertesa, mediat a partir del seu nivell de coneixements i experiència en l'àmbit que ocupa l'estudi. Aquest punt s'ha verificat mitjançant els seus anys d'experiència docent i professional, l'autoavaluació sobre el seu coneixement del perfil de dissenyador/a gràfic/a, així com la seva participació en l'àmbit acadèmic que ens ocupa i, en el cas de la primera ronda, també dins la institució, centre de l'estudi de cas.

En la fase de recollida de dades s'ha comptat amb agents informadors com docents universitaris que exerceixen en l'àmbit professional del Disseny Gràfic, coordinadors/es acadèmics/ques, coordinadors/es de pràctiques acadèmiques, docents de Treball Fi de Grau, graduats/es i ocupadors/es. S'ha recorregut a aquesta mostra intencionada pel seu perfil coneixedor directe de l'àmbit de la docència en el disseny, del perfil professional de dissenyador gràfic i per formar part de l'equip acadèmic del centre al que s'enfoca l'estudi de cas.

La mostra a qui s'ha passat el qüestionari de la primera ronda està formada per 19 experts amb una relació directa amb el centre d'estudi, comptant amb un 52,6% de dones i un 47,4% d'homes, amb un nivell acadèmic de graduats/llicenciats (36,8%), de màster/postgrau (52,6%) i de doctors (10,5%). Aquesta minoria de presència de doctors reflecteix la realitat de la professió on, fins l'entrada dels estudis de disseny a l'EEES no es demanava la qualificació de doctor/a per a exercir la docència en els estudis universitaris de disseny. La mitjana d'experiència professional de la mostra és de 18

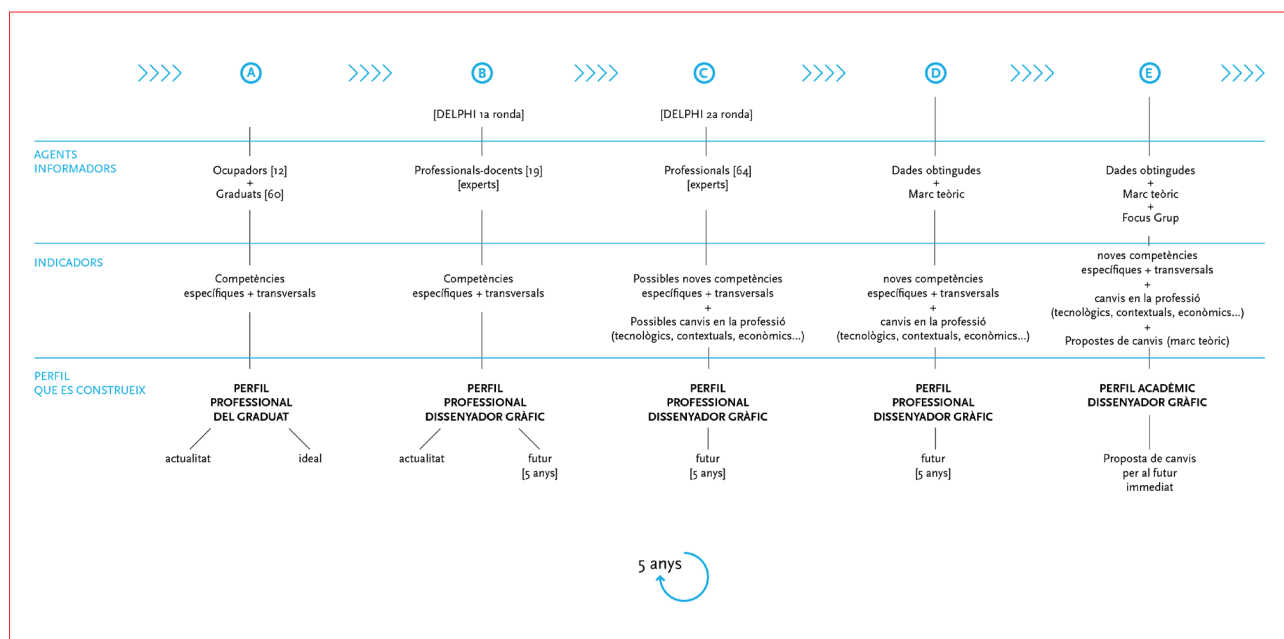

Figura 1 Etapes del dispositiu de diagnosi proposat

anys (amb un mínim de 2 i un màxim 33), i una mitjana d'experiència docent d'11,45 anys.

En el cas de la segona ronda Delphi, el qüestionari s'ha fet arribar a una mostra més àmplia que en la ronda anterior (64 experts), que inclouen els mateixos 19 experts que han participat en la primera ronda. El perfil dels experts s'amplia a professionals no docents. 21,9% professionals del disseny gràfic que són, alhora, docents universitaris; 4,7% coordinadors acadèmics; 1,6% coordinadors de pràctiques acadèmiques; 3,1% professors de TFG (també professionals en l'àmbit del disseny gràfic); 68,8% professionals no docents. El 54,7% d'experts participants en aquest segon qüestionari han estat dones i un 45,3% d'homes, amb un nivell acadèmic de 46,9% de graduats/licenciats, 42,2% de màster/postgrau, 4,7% de doctors i 6,3% cap de les opcions anteriors. En aquest cas, la mitjana d'experiència professional de la mostra és de 9 anys (amb un mínim de 3 mesos i un màxim 35 anys), i una mitjana d'experiència docent de 4,4 anys (amb un alt percentatge d'experts sense experiència docent i un màxim de 30 anys d'experiència).

Aquests experts esdevenen una important font d'informació que ajudarà a construir el perfil professional del dissenyador gràfic actual i, alhora, preveure com serà aquest mateix perfil en el termini dels propers cinc anys. La capacitat de predicció del mètode Delphi, mitjançant la utilització sistemàtica del judici intuitiu emès pel grup d'experts citat anteriorment i utilitzant dues rondes d'aplica-

ció successives, pretén posar de manifest la convergència d'opinions i deducció de consensos.

Desenvolupament

El dispositiu de diagnosi està format per cinc etapes (figura 1).

En una primera fase (A) els indicadors provenen de les competències transversals i específiques que formen part del Pla Docent actual del Grau de Disseny d'EINA i són avaluats per part de graduats dels darrers quatre anys, que, no només indiquen com exerceixen les competències en el seu lloc de treball sinó que també en valoren l'ideal en què haurien de poder-les exercir. La comparació entre aquests dos nivells d'autoavaluació ha estat important per a iniciar la triangulació amb la resta d'agents.

En una segona fase (B), que pertany a la 1ª ronda Delphi, per una banda, els indicadors provenen de les competències acadèmiques actuals del Grau de Disseny a EINA i els experts en valoren quantitativament la seva importància en l'exercici professional actual i en un futur proper (cinc anys). En la segona part del qüestionari, s'obre una predicció d'allò que pot succeir en un futur immediat en l'àmbit del Disseny Gràfic, tant en el seu context com específicament en les competències que poden ser necessàries exercir-hi.

En una tercera fase (C), amb la 2ª ronda Delphi, per tal d'establir acord i consens sobre els resultats emergents de la segona fase, s'amplia la mos-

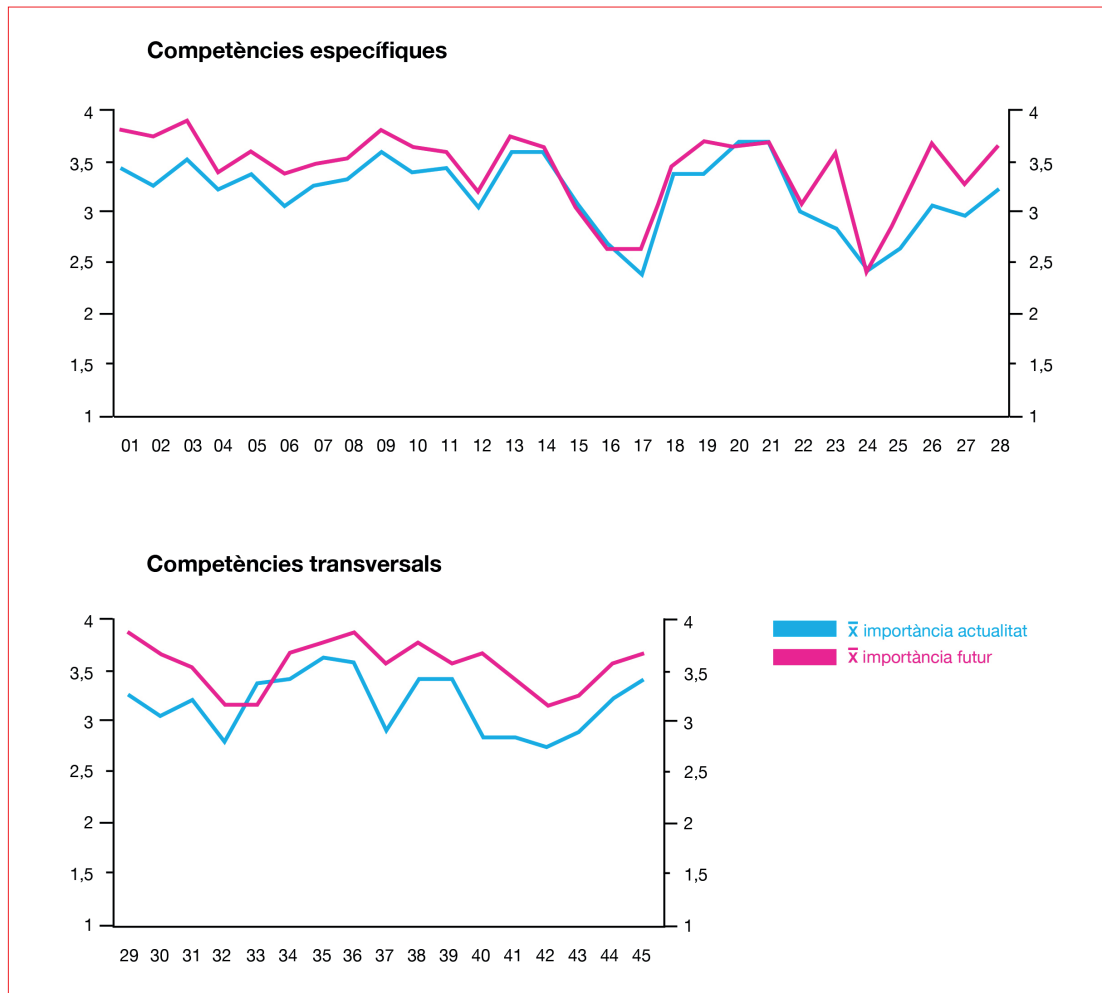

Figura 2. Comparació valoració competències específiques i transversals, actuals i futures

tra a d'altres professionals actius en l'exercici del Disseny Gràfic. Mitjançant un qüestionari tancat, amb un mètode quantitatiu, on els agents valoren la importància de l'exercici de les competències sorgides en la segona fase, es pretén consolidar el perfil competencial del dissenyador/a gràfic/a en l'àmbit professional en base a la tendència en què pot transformar-se en els propers cinc anys.

Una quarta fase (D) triangula els resultats obtinguts anteriorment, construint el perfil professional del dissenyador/a gràfic/a d'un futur immediat, tenint en compte noves competències específiques i transversals projectades en la fase anterior, així com els canvis tecnològics, contextuals, socioeconòmics, en els rols professionals i en l'exercici professional, que s'han previst per a la professió els experts consultats.

La darrera fase (E) inclou un focus grup amb els experts consultats a la segona fase per a conèi-

xer els resultats obtinguts i proposar modificacions curriculars al pla d'estudis del centre.

Amb la seqüència de fases esmentades s'aconsegueix conèixer el perfil professional i acadèmic del dissenyador/a gràfic/a, tant actual com futura, mitjançant la predicció de diversos agents segons la seva pròpia experiència. Una informació valuosa que ajuda a predir com es transformarà el context i perfil professional de dissenyador/a en els propers anys i, per tant, poder avançar-s'hi ajustant el perfil acadèmic i fent, alhora, propostes de canvi en l'àmbit professional.

Resultats

En les primeres dades obtingudes en la 1ª ronda Delphi, deixant una mica de banda els canvis tecnològics, que són presents en tots els contextos, semblen punts clau aspectes com el canvi en el perfil d'empresa gestionada per dissenyadors/es,

l'emprenedoria, l'orientació cap a les necessitats socioeconòmiques de l'entorn del dissenyador/a, els valors medioambientals o la capacitat d'expressar-se dels professionals de l'àmbit del Disseny Gràfic. De moment, encara en fase de recerca, cal acotar aquests aspectes i verificar que són aquests els desajustos entre les competències dins l'àmbit acadèmic i les exercides en el professional per, en una propera fase, generar propostes de millora dins els plans d'estudis per poder augmentar el seu grau d'ajustament.

S'ha detectat una especial discussió en el nivell d'especialització professional que requerirà el professional del Disseny Gràfic; en si serà un professional que domini una petita parcel·la del disseny, o bé esdevindrà un perfil de dissenyador global, que coneixerà i es mourà professionalment en diversos àmbits del sector. Aquesta discussió, de fet, té relació directa amb el debat que es va produir en el moment de fer l'adaptació al Pla Bolonya i, actualment, sobre l'aplicació o no dels estudis universitaris basats en el model de 3+2 (3 anys de grau + 2 de màster).

Paral·lelament a la construcció del sistema de diagnòstic s'han anat aplicant les seves diferents fases a la mostra relacionada amb l'estudi de cas. Encara en fase de lectura dels resultats finals, si que s'han pogut interpretar els referents a la primera ronda Delphi (fase B), on s'avalua i es fa una aproximació al perfil professional del dissenyador/a gràfic/a, a càrrec dels 19 experts amb contacte directe amb el centre universitari.

Tot i que l'objectiu d'aquesta fase B d'aplicació del sistema de diagnòstic és fer de pont per arribar als resultats finals, aquesta ens dona trances de la tendència, per una banda, de la importància de les competències que s'adquireixen en l'àmbit acadèmic universitari del disseny i, per altra banda, de la diferència entre la seva importància actual i la que es preveu per a un futur proper.

Quant a la importància de cada una de les competències actualment presents en el pla docent del Grau en Disseny a EINA (taula 1 i 2), totes elles han estat valorades pels experts entre "importants" i "molt importants", cap d'elles com a "poc importants" o "gens importants" en l'exercici professional del dissenyador/a gràfic/a. La importància de les *competències específiques* estimades per a un futur proper, entre les més i les menys valorades, hi ha més diferència (1,52 punts sobre una valoració d'1 a 4), mentre que la importància de les *competències transversals* estimades per al futur tenen una diferència més reduïda entre les més i les menys valorades (0,73 punts sobre una valoració d'1 a 4).

Si comparem les competències, tant *específiques* com *transversals*, actuals i futures, en desta-

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES		I X Actual	I X Futur	Sig.	Dif.
01	Detecció de problemes de disseny	3,42	3,79	,031	1<2
02	Aportació de solucions alternatives als problemes de disseny detectats	3,26	3,74	,008	1<2
03	Avaluació de la viabilitat (tecnològica, econòmica i en l'entorn social al que va destinat) dels projectes de disseny	3,53	3,89	,031	1<2
04	Realització, amb criteri, d'un programa d'usos i funcions (necessitats i objectius d'un objecte, espai o element gràfic) per al desenvolupament d'un projecte de disseny	3,21	3,37		
05	Exposició i raonament oral dels projectes de disseny	3,37	3,58		
06	Exposició i raonament escrit dels projectes de disseny	3,05	3,37		
07	Interpretació de projectes de disseny (tant propis com aliens)	3,26	3,47	,042	1<2
08	Valoració crítica de projectes de disseny (tant propis com aliens)	3,32	3,53	,042	1<2
09	Coneixement dels processos, tecnologies i costos de fabricació i producció dels projectes de disseny desenvolupats	3,58	3,79		
10	Formalització expressiva a partir dels materials i els seus processos tècnics de transformació	3,37	3,63	,021	1<2
11	Utilització dels recursos expressius de la fotografia en funció de les necessitats comunicatives del projecte de disseny	3,42	3,58		
12	Ús adequat (segons els requeriments del projecte de disseny) del dibuix	3,05	3,16		
13	Ús adequat (segons els requeriments del projecte de disseny) del color	3,58	3,74		
14	Ús adequat (segons els requeriments del projecte de disseny) dels formats, mides i proporcions	3,58	3,63		
15	Ús adequat (segons els requeriments del projecte de disseny) del volum	3,11	3,05		
16	Seguretat en el traç i realització d'esbossos ràpids	2,68	2,63		
17	Medició i geometrització d'espais i objectes	2,37	2,63	,021	1<2
18	Ús adequat de les formes de representació habituals (dibuix, simulació 3D, maquetes...) en el sector professional del disseny al qual va dirigit el projecte	3,37	3,47		
19	Elecció de materials i processos tècnics de transformació que s'adaptin a les necessitats funcionals i expressives de cada disseny	3,37	3,68		
20	Ús adequat de la tipografia i la maquetació de pàgina	3,68	3,63		
21	Ús i domini del software professional adequat per al projecte de disseny	3,63	3,68		
22	Combinació adequada de tècniques artístiques tradicionals amb mitjans digitals de manipulació de la imatge	3	3,05		
23	Edició d'elements audiovisuals amb imatges animades i so sincronitzat	2,84	3,58	,000	1<2
24	Coneixement d'institucions i associacions que configuren el món professional del disseny	2,42	2,37		
25	Coneixements sobre el marc legal que envolta les activitats de disseny (models de contractació, registre de patents, marques, drets d'autor, etc.)	2,63	3		
26	Ús intencionat de recursos gràfics per a sintetitzar i millorar la comunicació (mapes conceptuals, infografies, esquemes...)	3,05	3,68	,001	1<2
27	Aplicació de criteris ergonòmics i paràmetres antropomètrics i perceptius d'acord amb les característiques d'ús del projecte	2,95	3,26	,030	1<2
28	Comprensió de l'entorn econòmic i empresarial amb qui es desenvolupa el projecte	3,21	3,63	,028	1<2

Taula 1. Comparació valoració competències específiques actuals i futures.

quen alguns primers indicis interessants (figura 2, taula 1 i taula 2). Per una banda, en el 85% dels casos la valoració d'importància de les competències específiques previstes per a un futur proper és més alta que la seva importància en l'actualitat. S'ha de tenir en compte, però, que en cap dels casos del 15% on la importància en l'actualitat és inferior a la futura, hi ha significació estadística. En el cas de les competències transversals el 100% dels casos la importància en l'actualitat és inferior a la futura.

La diferència més important entre previsió d'importància en un futur proper i la seva importància en l'actualitat, quant a *competències específiques*, rau en aquelles que tenen a veure de manera molt directa amb els canvis que ha patit i està patint el context social i econòmic del país. Són competències relacionades amb l'ús de recursos gràfics per a sintetitzar i millorar la comunicació, la comprensió de l'entorn econòmic i empresarial amb qui es desenvolupa el projecte, coneixements sobre el marc legal que envolta les activitats de disseny o l'aplicació de criteris ergonòmics i paràmetres an-

COMPETÈNCIES TRANSVERSALES		X Actual	X Futur	Sig.	Dif.
29	Capacitat per a treballar en equip (aptituds per al diàleg amb diferents agents i disciplines que intervenen en un projecte)	3,26	3,89	,001	1<2
30	Coordinació, direcció i lideratge d'equips de treball interdisciplinaris dins les diferents especialitats del disseny	3,05	3,68	,001	1<2
31	Planificació, organització, gestió, administració i estudi de viabilitat de projectes de disseny	3,21	3,53	,030	1<2
32	Elaboració d'informes professionals (qualsevol format de document que intervingui en una relació professional)	2,79	3,16	,015	1<2
33	Capacitat d'entesa amb els agents (proveïdors, industrials, col·laboradors, clients,...) que intervenen en el desenvolupament d'un projecte de disseny	3,37	3,63		
34	Capacitat d'iniciativa i esperit emprenedor	3,42	3,68		
35	Capacitat resolutiva i de presa de decisions	3,63	3,79		
36	Motivació per a la qualitat	3,58	3,89	,030	1<2
37	Adaptació de la seva praxi a l'entorn professional nacional i internacional	2,89	3,58	,002	1<2
38	Atenció als canvis (tecnològics, socials i/o econòmics) que es van produint	3,42	3,79	,005	1<2
39	Ús de la creativitat en contextos i situacions diferents	3,42	3,58		
40	Orientació dels dissenys a valors de respecte al medi ambient i la sostenibilitat	2,84	3,68	,001	1<2
41	Valoració i foment de l'accessibilitat per a grups d'usuaris i receptors amb diversitat funcional	2,84	3,42	,002	1<2
42	Valoració i preservació del patrimoni cultural, artístic i paisatgístic	2,74	3,16		
43	Valoració dels principis deontològics (deures i ètica) propis de la professió	2,89	3,26		
44	Coneixements dels nous llenguatges i propostes culturals	3,21	3,58	,015	1<2
45	Formalització (aplicació de valors estètics i forma en el disseny)	3,42	3,68		

Taula 2. Comparació valoració competències transversals actuals i futures

tropomètrics i perceptius d'acord amb les característiques d'ús del projecte, entre d'altres.

Quant a les *competències transversals*, aquelles que preveuen un augment d'importància més elevat en el futur són majoritàriament *sistèmiques* (com per exemple la orientació dels dissenys a valors de respecte al medi ambient i la sostenibilitat, la valoració i foment de l'accessibilitat per a grups d'usuaris i receptors amb diversitat funcional, la valoració i preservació del patrimoni cultural, artístic i paisatgístic o l'atenció als canvis –tecnològics, socials i/o econòmics– que es van produint). Les competències interpersonals són per a les que es preveu menys augment d'importància (alguns exemples són la motivació per a la qualitat, la capacitat d'entesa amb els agents que intervenen en el desenvolupament d'un projecte de disseny o la capacitat d'iniciativa i esperit emprenedor).

Els experts consultats en la segona fase de l'aplicació del sistema de diagnòsi fan, també, una previsió de canvis tecnològics, contextuals, socioeconòmics i en els rols i exercici professional en el Disseny Gràfic que preveuen poden succeir en els propers cinc anys. Les seves prediccions quasi passen per alt els aspectes tecnològics, que, segons els seus comentaris, es donen per suposat, i se centren sobretot en canvis socioeconòmics del context (alguns exemples poden ser el possible augment de projectes amb pressupostos més ajustats a la realitat econòmica del país, de la necessitat d'obrir mercat en altres països, del possible augment del treball per compte propi o de modes de treball de creació i dissolució segons el projecte) i a aquells canvis que afecten l'exercici

professional (com poden ser la possible disminució de la demanda de projectes amb alt valor creatiu, el possible augment de la rapidesa de treball, tant en la conceptualització com en l'execució i implementació del projecte o la possibilitat de presenciar una progressiva disminució del suport paper, amb tendència a la seva desaparició). Aquests pronòstics són validats o descartats per una mostra més elevada en la propera fase d'aplicació del sistema de diagnòsi, de la qual es preveu la lectura definitiva dels seus resultats en els propers mesos.

Una darrera previsió per part dels experts es refereix a l'aparició o augment d'importància de noves competències, tant específiques com transversals, no contemplades en el pla docent actual del Grau en Disseny en el centre estudi de cas. Entre les primeres se'n poden destacar les relacionades amb el coneixement de programació en tecnologies digitals, la capacitat de treball en interfície i usabilitat d'usuari o tenint en compte la interactivitat de l'usuari en els projectes de disseny, el domini de l'ús de la tipografia per als nous formats de publicació o la capacitat per a entendre la convivència/diàleg entre el suport imprès i el digital i tenir criteri per a escollir-los segons les necessitats del projecte, entre d'altres. Quant a possibles noves competències transversals podem trobar propostes com l'ús fluid de diferents idiomes, la gestió de xarxes de treball a distància (no presencials) o la capacitat per a comprendre i interpretar d'altres modes de viure (cultures, formes de pensar, religions...), entre d'altres.

Conclusions

A partir d'aquesta primera aplicació del sistema de diagnòsi podem llegir que a partir de les dades obtingudes en l'anàlisi dels primers resultats per a la construcció del perfil professional dels dissenyadors/es gràfics/ques, els indicadors escollits i, per tant, també les competències que actualment són el centre del Pla d'Estudis del Grau en Disseny d'EINA són adequats i, fins i tot, força escaients per a l'exercici de la professió. En són una bona base però hauran de plantejar-se la possibilitat de ser flexibles per a adaptar-se a la predicció que n'han fet els experts consultats.

El següent pas en el que s'està treballant és la construcció del perfil professional del dissenyador/a gràfic/a a partir dels resultats obtinguts en la fase d'avaluació de graduats en el primer estudi, la primera i segona ronda Delphi i el marc teòric consultat. Es pretindrà descartar o consolidar les noves competències específiques i transversals proposades pels experts, així com l'aproximació als possibles canvis en la professió (tecnològics, contextuals, econòmics, etc) previstos per a un futur immediat.

Referències bibliogràfiques

- ABAD, M, BAIZE, F, CREUS, J, RIBAS, L, DE LA ROSA, F, GRAU, E. (2014). *Freelance y empresas: nuevas formas de trabajo*.
- AGENCIA NACIONAL DE EVALUACIÓN DE LA CALIDAD Y ACREDITACIÓN. (2004). *Libro Blanco. Títulos de grado en Bellas Artes / Diseño / Restauración*. http://www.aneca.es/var/media/150332/libro-blanco_bellasartes_def.pdf
- ARMENGOL, C, CASTRO, D, JARIOT, M, MASSOT, M i SALA J. (2011). El Practicum en el Espacio Europeo de Educación Superior (EEES): mapa de competencias del profesional de la educación. *Revista de Educación*, 354. 71-98.
- AQU (Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya). (2009). *Guia per a l'avaluació de competències en l'àrea d'Humanitats*. http://www.aqu.cat/doc/doc_74855343_1.pdf
- BELLUCCIA, R. (2007). *El diseño gráfico y su enseñanza: Ilusiones y desengaños*. Buenos Aires: Paidós.
- DEL VECCHIO, F. (2014). *Diálogos con diseñadores*. *Reflexiones sobre el deterioro profesional en el diseño gráfico, las soluciones habituales desde el diseño para enfrentarlo y otras propuestas desde la administración*. http://fernando-delvecchio.com/varios/Del_Vecchio_DCD.pdf.
- GABRIELE, M i MONTI, F. (2013) ¿Qué es el Diseño Gráfico? Cátedra Gabriele, FADU - UBA. <https://vimeo.com/52983676>
- GARCÍA SAN PEDRO, M (2010). *Diseño y validación de un modelo de evaluación por competencias en la universidad*. Universitat Autònoma de Barcelona. <http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/5065/mjgsp1de1.pdf>
- LANDETA, J. *El método delphi. Una técnica de previsión para la incertidumbre*. (1999). Editorial Ariel.
- LYON, P. (2012). *Design Education. Learning, teaching and Researching Through Design*. Farnham: Gower Publishing Limited. <http://www.foxize.com/es/cursos-business/cursos-modelos-de-negocio/curso-online-free-lance-y-empresas-nuevas-formas-de-trabajo-679-es/foxize-school>

